

staro narodno blago; 12 jih je iz srednjeveške himnologije, 15 jih nima napevov.

S to publikacijo si je stekel pisatelj novih zaslug na poprišču hrvatske cerkvene glasbe in nadelal pot, da je mogoče prodirati tudi dalje. Posledica bo nedvomno, da se bomo vedno natančneje poučevali o razvoju jugoslovanske glasbe, posebno ljudske cerkvene pesmi.

Priobčitev je kritična. Ako bi bilo želeti še kaj, je to, da so ponatisnjene pesmi tako, da bi bila povse razvidna tudi njihova celotna razporedba in razpredelba rokopisa, da bi ponatis lahko nadomeščal rokopis pri uporabi njegove vsebine.

Važno je in zanimivo, kako so se prepajale v 17. veku razne kulture. Mnogo je besedil, ki jim je uzorec latinska ali nemška pesem; prav tako so uporabljeni napevi, natisnjeni v 16. in 17. veku po raznih krajih srednje Evrope. Tako n. pr. je »Zdraua Kralicza Nebeszka« = »Ave regina coelorum«; »Vefzeltesze uszi Narodi« = »Omnis mundus iucundetur«; »Manna syua Kruh Angelzki« = »Ave vivens hostia«; »O Jesus Christus nas Zuelichitel« = »Jesus Christus nostra salus«. Napevi se navadno razlikujejo od onih pri izvirknih. Božična pesem »In dulci iubilo« ima najstarejši vir za napev v Trierskem rokopisu iz leta 1482. »Dete sze rodi u Betlehemu« ima napev po nemškem prevodu latinskega izvirnika, zabeležen v Klosterneuburškem rokopisu št. 1228 iz začetka 16. veka. Melodija božične pesmi »Den ie denefz zuefzeliem« (izv. »Dies est laetitiae«) se nahaja že v Hohenfurtskem rokopisu iz leta 1410. Za popev »Diku mi poimo Bogoui hualo« (Stymnum dicamus Domino) imamo melodijo v Šporlovi pesmarici (cod. 2856 c. kr. dvorne knjižnice na Dunaju iz l. 1392.—1400.), a za pesem »Szina Boga uifzniega Goponna« (Patris sapientia) v Mondseejskem rokopisu iz 15. veka (cod. 3027 c. kr. dvorne knjižnice na Dunaju). Jasno je torej, da so nekateri napevi mnogo starejši, nego bi bilo doumnevati na prvi pogled, ker stoje v rokopisu 17. veka. To nam je pa tudi dokaz, kako trdživo je vse, kar je umetniško solidno. Kaj je bolj naravno, kakor da gradimo na tako preizkušeni podlagi dalje, z novimi sredstvi? Zato smo pa iz srca hvaležni neutrudnemu g. kanoniku Barletu, ki z vestnostjo in usposobljenostjo raziskava in priobčuje gradivo stare kulture na cerkveno-glasbenem poprišču. Za vsako novo publikacijo bomo hvaležni, zato ker se obogati z njo zaloga dokazov za naš kulturni razvoj.

Mantuani.

Vladimir Nazor: **Stoimena**. Priče. Zagreb. Izdala Matica Hrvatska. 1916. Str. 175. — Nazor, ki je malo tudi Slovencem znan, odkar je Slovenska Matica med svojimi rednimi knjigami izdala njegovo povest »Veli Jože«, je zbral v tej svoji najnovejši knjigi štiri pripovedke. Prva (»Mrtvi otok«) pripoveduje o gobavem razbojniku, ki ga je človeška pravica pregnala na samotni otok, kjer ljudem sovražen v bolečinah gine. Otroška dobrota male Janje mu ozdravi telo in dušo; gobavec zbere na otok poslani jetnike, jih prisili z nadčloveško močjo svoje volje k delu in z njimi reši propalo mesto, iz katerega so ljudje zbežali pred žolto boginjo — mrzlico. Ko je delo končano, se skrije pred častjo in slavo v samoto; »ne mara ne za nagrade, ne za časti. On je zadovoljen, če smo mi

srečni.« Otok naj se imenuje »Janjin otok«, — »Oče« je ubil svojo nezvesto ženo, vzel seboj njenega sina, ki ga ljubi nad vse, ter se skriva z njim pred ljudmi. Otrok ga sovraži in se ga boji, ker vidi samo njegove krvave roke; strah pred »očetom« ga ugonobi in šele na njegovem grobu se spravita, ko mu plemeniti ubijalec mrtvemu pove svojo skrivnost. »Zgrajen iz zraka in svetlobe, pride Drago izza tistega srebrnega zastora in stopi tiho k možu, čigar ihtenje je prehajalo v hropenje umirajočih. Senca se skloni nad moža, ga poboža po obrazu, ga poljubi na čelo in zašepče: Oče!« — »Snježana« je, kakor v pravljici, tudi pri Nazoru dekletce, nastalo iz snega, ne rojeno od človeka. Mrzla je in bela, ljudske strasti so ji tuje, hrepenenje jo vabi v višave, v kraje zime in hladnega vetra. »Ah, kako grdo je doli v dolini! Ljudje so jezljivi in hudi: vpijejo in sujejo okrog sebe. Diše kakor zveri; jedó kakor volkovi. Ah, ko bi ve vedele (zvezde), sestrice moje bele!...« Stara dekla Jurka pa pravi o njej: »Kaj bo ta njen mir, ta njena dobrotta, ko pri njej ni veselja! Otroci so kakor brez duše, kadar je ona z njimi... Ptice prezebajo in ne prepevajo več v kletkah, bosiljek vene v loncih.« Mladi kovač Stanko, ki ga je bila prevzela vroča strast ljubezni, najde šele pri mrzli Snježani miru in sreče. »Prime ji roko in jo dene na svoje razgaljene prsi: »Veš, tu je bil pekel, a sedaj je drugače... tišina, polna zvezd... Ko ga ona lahko poboža po golih prsih, vtrepeta ves lažodnosti in se ji srečen nasmehe ter omahne (mrtev) z glavo vznak.« — »Stoimena« je vila, ki je kraljevala v najvišjih vrhuncih gorá. Od tam jo je ljudska zloba pregnala v prepad, kjer ostudna in težka čaka, da jo junak dvigne na nje nekdanji prestol. Gore so brez nje puste in meglene, ljudje pod njimi nesrečni. Kraljev sin jo ponese zopet na vrhove in Stoimena je bila iznova »kakor kraljica, oblečena v solnce in zvezde, na zelenem prestolu, visoko nad ljudmi in stvarmi. In vse je bilo daleč naokrog srečno in svetlo od njenega sijaja in lepote.« Kraljevič umrje, ko dovrši svoje delo odrešenja. — Stoimena je himera (Nazor citira v tej pripovedki slavno Richepinovo pesem »Le baiser de la Chimère), ideal svobode, upanja, sile, poguma... in sto drugih imen, ki mora človek verovati vanje.

Vsebinde teh pripovedk je bilo treba navesti, da si bralec ustvari vsaj približno sliko o Nazoru, ki velja sedaj za največjega hrvaškega pesnika. Približno, pravim, kajti resnični Nazor je vse drugačen in treba ga je neposredno poznati. On močno spominja na šolo francoskih simbolistov. Simbolična pravljčnost se družijo z realitiko, ki preide v nekaterih, zlasti ljubezenskih prizorih skoraj v naturalizem. Te njegove pripovedke živé, rekel bi, dvojno življenje. Eno v odnosih realnih stvari med seboj, drugo v odnosih med stvarmi in nadčutnimi, nadčasnimi resnicami, katere simbolizirajo. Nazonova simbolika ni vedno jasna, enostranska, in to najbrže niti noče biti, prav po francoski teoriji. Tem prigodnim podobam večnih čuvstev je mogoče podtakniti razne pomene; tako se vsled netočnosti simbolov odnosi množe in tvorna snov pripovedke se širi, da sprejme vase tem več netvarne vsebine.

Ta način pripovedovanja ni mogel obveljati, že svoj čas Evrope ni zadovoljil; človeka, ki je rojen iz zemlje, vedno nanovo vleče k njej — k naravi. Zato so tudi v Nazoru tiste strani najlepše, kjer je realist, sli-

kar življenja, kakršno se zaznava, brez ozira na daljne možnosti simbolične interpretacije. Tu se pokaže njegova izredna pesniška sila, prav tako živa v mogočni prozi, kakor v redkih verzih, ki jih je vpletel v svoje pripovedke.

I. C.

Ante Petravič: **Treće studije i portreti.** Split 1917. Založila Knjižara Vinka Jurića. Str. 175. Cena K 4.—. — Ta tretja zbirka Petravičevih literarno-estetskih studij se peča zlasti s hrvaško-srbskimi književniki, v enem članku razpravlja po Thovezu o novejši italijanski liriki, a omenja tudi Slovence; v tej knjigi je portretiral Silvina Sardenka. Kar je napisal o njem, ni studija, ampak seznamek motivov Sardenkovih pesmi, kolikor jih je »V mladem jutru« in v »Romi«, ter nekaj zgledov njegove verzifikacije, katero primerja glede blagoglasja s Paulom Verlaineom. Analiza Sardenkove duševnosti se po Petraviču glasi tako: »Silvin Sardenko je čisto religiozen pesnik; vendar ni pesnik religiozne filozofije, ampak lirik nežnega religioznega čustvovanja. V njegovi liriki zadeneš malokdaj ob večje in globlje refleksije. Če premišlja, so to premišljevanja njegovega srca. Pri njem govori vedno srce, srce nežno, otroško, iskreno. Pamet molči, ne modruje. Njegova živa vera se ne spotakne nikjer ob nobeno težavo in se vsled tega dosledno ogiblje razmatranja (?). Problemi, življenjska vprašanja, notranji duševni boji se mu nikdar ne vrivajo. Če ga kakšna misel prevzema, je to samo minljivost vsega na svetu: pa ta misel še utrjuje njegovo vero. Zanj obstoji torej samo versko čustvo, ki se mu je polastilo srca še v otroških letih in ki ga izraža in odeva vedno umetniški... Meditiranje ga takoj utruji, zato prosi milostno nebo, da mu ali dá peruti kakor ptici, ali da mu skrajša življenje, ki mu mori dušo. Tako prežene s čustvom »kvišku srca!« vsak duševni nemir, ki mu je za hip skalil jasnost. Po formi svoje lirike je Sardenko na enem prvih mest med »novostrujarji«, ki so vtili slovenski liriki novega življenja in jo obogatili z novimi muzikalnimi formami... Sardenko je po izrazu in stilu neoromantik, po vsebini pa je tudi realist (»V mladem jutru«), ker je upodobil versko življenje vasi, kakršno je v resnici po naših vaseh: religija obsega dobršen del vaškega življenja. Kadar pisatelji rišejo druge strani vaškega življenja, jih imenujejo realiste; ali ni Sardenko v izražanju verskih čustev pokazal resnično duševno življenje vaških ljudi?«

I. C.

Glasba.

Koncert Glasbene Matice.

Svoj prvi, lastni koncert v letošnji sezoni je naša Glasbena Matica priredila v nedeljo 18. novembra ter ga v sredo 21. novembra ponovila. Koncerti v velikem obsegu sedaj niso mogoči; ker čim dalje traja vojska, tem težje je dobiti celoten orkester. Zato je Glasbena Matica sklenila prirediti letos koncerte v obliki, kot smo doživeli ravnokar izvajanega, da so poleg pevskega zбора: ženskega, moškega in mešanega nastopili tudi solisti.

Gdč. Delica Bučar, koncertna pianistinja iz Budimpešte, rodom Ljubljancanka, je imela topot prvič

priliko nastopiti kot izvežbana umetnica na domačih tleh. Igrala je Weber-Tausigov »Poziv na ples«, Lisztovo Harpino etudo in dve Chopinovi skladbi: a) Nocturno v Cis-molu in Etudo-Vihar. Njen nastop je zelo dostojen in simpatičen, njena igra tehnično neoporečna: gladka, kar moč izčiščena, elegantna; po drugi strani pa se nam je ton zdel vendarle nekam tenak in šibak in smo si semtertja želeli več temperamenta, več ognja. To zlasti pri Chopinovem nokturnu. Najbolj nam je ugajala v Weber-Tausigovi skladbi »Poziv na ples«. Hvalježni smo ji, da je v svoj spored uvrstila tudi to odlično, slavnoznano, pa — saj pri nas — redko izvajano skladbo.

Gdč. Cirila Medved, koncertna in operna pevka iz Gorice, je istotako še mlada moč. Njeno sodelovanje v matičnem koncertu je bil njen drugi javni nastop v Ljubljani. Gdč. Medvedova je brezdvomno nadarjena in vobče dobro šolana pevka. Njen glas ima prijazen timber, je svež in prožen; škoda, da ni nekoliko izdatnejši in zlasti v višini bolj izglajen. Pri koncertu je le deloma uspela. V Massenetovi resni ariji iz opere Werther ni prišla kdovekdaj do veljave, bolj vsekakor v veselokomičnih spevih: v Thomasovi Styrienne iz opere Mignon in v Bizetovi Segnadilli iz opere Carmen. Še najrajši smo jo poslušali v pesmih naših domačih skladateljev: v Pavčičevi »Pesmi«, v Emil Adamičevi »Na lipici zeleni« in v dr. Benjamin Ipavčevi »Ciganka Marija«. Zadnjo je morala ponoviti. Najmanj nam je bil všeč njen nastop; kajti tisto samozavestno in hkrati smešno pokimavanje z glavo in predomače pozdravljanje z znanci in oboževalci se v koncertni dvorani ne spodobi.

Ženski zbor Glasbene Matice je imel pri tem koncertu izredno težko nalogo. Izvajal je pet Anton Lajovčevih dvo- in triglasnih pesmi s spremljevanjem klavirja. Veselili smo se teh krasnih pesmi našega mojstra Lajovica, a koncert nam žal ni nudil tega, kar smo pričakovali. Ni pa tega kriv skladatelj, tudi zbor ne tolikanj, ampak to, ker je bil klavir za sto grl broječ zbor prešibek nositelj in je pri večini pesmi razen pri »Pesmi Primorke« v zboru skoro utonil, vsled česar klavirski part, ki je ravno pri Lajovicu vseskoz samostojen, tako izrazit in slikovit, ni prišel povsod do veljave, zbor pa je ob prešibki opori večkrat padel, detoniral. Pristavljam pa takoj, da je gdč. Dana Koblerjeva spremljala na klavirju izborno — kakor vselej. Več, kot je storila, ni mogla. Tukaj smo se zopet nekaj važnega naučili, to namreč, da je treba za uspešno izvajanje kočljivih skladb napraviti tudi glede tehnične plati soliden proračun. S spremljevanjem orkestra — govorim seveda le kot teoretik — oziroma izvajane z manjšim, izbranim zborom bi bile Lajovčeve pesmi, ki so bile sicer temeljito naštudirane, veliko bolje in lepše uspele.

Največ užitka so prinesli moški in mešani zbori. Emil Adamičev »Vasovalec«, krepak, fantovskoporeden, zložen v narodnem tonu, in dr. Anton Schwabov »Večer na morju« z izvrstno zadetim romantičnim miljemem sta bila krasna. »Vasovalca« so pri obeh koncertih ponovili. Zaslužil je. Vendar bi jaz — za svojo osebo — rajši dvakrat zapored poslušal »Večer na morju«.